

RICKARD WALL

Om osäkerheten kring nettoskatteintäkter av immigration

Kommentar till Storesletten

I en artikel i *Ekonomisk debatt* (nr 4, 1996) söker Kjetil Storesletten med hjälp av en nuvärdesberäkning skatta den statliga skattemässiga nettointäkten av framtida invandring till Sverige. Storesletten konstaterar att hans beräkningar är känsliga för ändrade antaganden vad gäller immigranternas arbetsmarknadsförhållanden m.m. Icke desto mindre, i vad som benämns basfallet, skattas den genomsnittliga nettovinsten per immigrant till 335 700 kr. Detta utfall uppnås under bl a ett antagande om en genomsnittlig sysselsättningsnivå för (framtida) immigranter i åldersgruppen 21–65 år om 66,4 procent, vilket motsvarar 1993 års faktiska nivå för (samtliga) invandrare i Sverige. *Break-even* nås vid en sysselsättningsnivå om 57 procent. Enligt Storesletten utgör en nivå om cirka 25 procent ett absolut värsta tänkbart scenario. Detta motsvarar 1993 års sysselsättningssiffror för flyktingar som varit i Sverige mellan 2 och 4 år. Det genomsnittliga nuvärdet för en ny immigrant blir då -505 000 kr.

Syftet med denna kommentar är att göra ett par påpekanden som möjligen kan motivera en omprövning av Storeslettens val av basfall och "golv".

Ett avgörande antagande för utfallet av

RICKARD WALL är doktorand i nationalekonomi vid Linköpings universitet och arbetar på en avhandling om transportkostnadernas betydelse för marknadsformer och konkurrensbetingelser i olika varu- och tjänstesektorer.

Storeslettens beräkningar är alltså antagandet om sysselsättningsnivån för nya immigranter. En god regel vid prognosarbete är att i ett basfall försöka välja antaganden vars utfall utifrån någon grund kan bedömas vara mer sannolika än andra. I sin studie gör Storesletten ett antagande om att sysselsättningsnivån för framtida immigranter kommer att ligga på den nuvarande nivån för (samtliga) invandrare i Sverige. Detta antagande ligger till grund för beräkningar vilkas resultat sedan, utan närmare motivering, upphöjs till basfall. Möjligen ger Storesletten en vink om tankarna bakom sitt sysselsättningsantagande på artikelns första sida. "Typiskt sett utvecklar sig nettointäkterna för en "ny" invandrare på följande sätt över tiden: Efter en kort period med höga kostnader efter ankomsten till Sverige följer en lång period av stora skatteintäkter".

De svenska erfarenheterna har dock varit något mer komplicerade än så. Klart är tex att den "korta" perioden med höga kostnader efter ankomsten till Sverige, hittills, tenderat att bli allt längre. Bl a därför att begreppet invandrare är mångtydigt saknas längre tidsseriedata, men i tex en av Storeslettens källor (Ekberg & Andersson [1995]) görs ett försök att skatta utvecklingen för invandranas sysselsättningsnivå sedan år 1950. Resultatet blir att denna varit kontinuerligt sjunkande åtminstone de senaste två decennierna med en särskilt markant nedgång under 1990-talet. Detta ligger väl i linje med hur efterkrigstidsinvandringen till Sverige gestaltat sig. Denna kan grovt skisseras på följande vis.

Under 1950-talet dominerade arbets-

kraftsinvandring från Finland. Dessa människor tog sig i allmänhet till Sverige på egen hand, och skaffade sig arbete här. Under 1960-talet kom inslaget av immigranter från Sydeuropa att bli alltmer betydande. Många gånger kom man hit med hjälp av svenska företags rekryteringskontor i hemlandet. Gemensamt för dessa grupper var att de ofta var relativt lågutbildade och stod i produktionen nära nog dagen efter ankomsten till Sverige. Under 1970-talet så gott som upphörde arbetskraftsinvandringen och "ersattes" med flyktinginvandring. Typiska flyktingar kom då att bestå av förhållandevis unga familjer från, företrädesvis, Latinamerika. Journalister, jurister och läkare etc som engagerat sig i kampen mot diktaturregimerna. Dessa människor önskade oftast fortsätta förvärvsarbete inom sina "gamla" yrken. Emellertid förutsatte detta goda kunskaper i det svenska språket samt ofta kompletterade utbildning om specifikt svenska förhållanden. Under 1980-talet kom ytterligare ett nytt inslag in i bilden. Alltfler immigranter som kom till Sverige ville skaffa sig en helt ny utbildning här. Bland dessa dominerade iranierna, som ofta avslutat gymnasiet i hemlandet och önskade sig en universitetsutbildning i Sverige (författaren till denna kommentar är för övrigt gift med en av dessa). Resultatet blev naturligtvis att tidsperioden mellan ankomsten till Sverige och immigrantens inträde på arbetsmarknaden blev väsentligt längre än vad den varit tidigare, med lägre genomsnittlig sysselsättningsintensitet för invandrare som följd (därtill har också kommit initialt "påtvingad" sysslolöshet p g a lång väntan på uppehållstillstånd). Situationen på svensk arbetsmarknad var ändå sådan att de allra flesta förr eller senare lyckades skaffa sig mer eller mindre relevanta arbeten i förhållande till sin kompetens och ambitionsnivå. Under 1990-talet uppstod en helt ny situation på vår arbetsmarknad, vilken bl a har medfört synnerligen stora svårigheter för nya immigranter att skaffa

sig arbete här. Bakom den nedåtgående trenden i invandrarnas sysselsättningsnivå ligger alltså flera faktorer. Den allmänna nedgången i sysselsättningsnivån är en, mycket låga tal för nya immigranter är en annan.

I Storeslettens basfall ska emellertid ett trendbrott äga rum samtidigt med att hans prognosperiod börjar. Något som fö inte tycks ha inträffat under de två första åren, 1994 och 1995 (se t ex AKU för vissa indikationer). Däremot förefaller nedgångstakten ha bromsats upp något. Kanske ser därför Storesletten de svårigheter nyanlända immigranter hittills har mött på 1990-talets svenska arbetsmarknad som ett övergående fenomen. Om så kommer att bli fallet kan förstas bara framtiden utvisa. Storeslettens optimism förefaller dock inte delas av t ex Ekberg & Andersson [1995], och som sagt – något tungt vägande argument för hans basantagande har jag inte lyckats finna i hans artikel.

Dessutom, eftersom immigranternas förutsättningar och villkor tydligen ständigt förändras, är det frågan om det är meningsfullt att presentera resultat på det sätt som Storesletten gör. Kanske kan man i detta fall, när det handlar om händelser decennier fram i tiden, nöja sig med något slags känslighetsanalys/konsekvensbeskrivning. Man kan t ex söka skatta ett funktionssamband mellan nettointäkten och sysselsättningsnivå m m (vilket Storesletten gör), och presentera detta som studiens huvudresultat (vilket Storesletten inte gör). Då det gäller *överblickbar* framtid kan det däremot vara motiverat att presentera något slags prognos. Mot bakgrund av vad som anförts ovan har jag emellertid svårt att se hur Storeslettens basfall skulle kunna förtjäna en sådan benämning. Med litet god vilja kan detta kanske kallas ett tak.

Storesletten bestämmer i stället ett golv, d v s den absolut undre gränsen, för invandrarnas sysselsättningsnivå. Detta golv sätter han till cirka 25 procent. Storesletten verkar då utgå från att nya immigran-

ters sysselsättning är skattefinansierad i samma utsträckning som sysselsättningen för hela befolkningen. Tyvärr har jag inte lyckats finna någon samlad, tillfredsställande statistik i frågan, men spridda uppgifter antyder att 1990-talets immigranter i större utsträckning än den totala befolkningen erhåller sysselsättning som är helt eller delvis skattesubventionerad på olika sätt. De "riktiga" jobben är få. Fullt skattefinansierad sysselsättning bör ha en nettoskatteeffekt av samma storleksordning som sysselsättningslöshet. Fördjupad kunskap på den här punkten kan tänkas leda till att det blir motiverat att göra en viss (ned)korrigering av golvet för immigranternas "effektiva" sysselsättningsnivå.

Slutligen kan det kanske också påpekas att det förefaller som om Storesletten gör en partialanalys. Han tycks alltså inte ta hänsyn till olika spridningseffekter i ekonomin som invandring ger upphov till. Antag tex att immigranter skaffar sig "riktiga" arbeten i verkstadsindustrin. Vid ett första påseende är det då inte uppenbart huruvida dessa har avhjälpt besvärade flaskhalsar i ekonomin eller om "resultatet" blott blir undanträngning i form av att ett motsvarande antal individer ur befolkningen i utgångsläget nu går arbetslösa. Det skattemässiga utfallet i en allmän jämviktsanalys blir olika för dessa två olika alternativ. Knappast någon begär emellertid att en studie av sådan omfattning ska genomföras innan preliminära resultat kan presenteras.

Sammantaget skulle därför huvudresultatet av Storeslettens analys ändå kanske kunna beskrivas som att i den avlägsna framtiden kan utfallet bli nästan vad som helst, men vad det gäller den överblickbara framtiden krävs stor optimism för att man ska kunna ställa upp en kalkyl med en positiv nettoeffekt.

Referenser

- Ekberg, J & Andersson, L, [1995], *Invandring, sysselsättning och ekonomiska effekter*, Rapport till expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, Ds 1995:68, Finansdepartementet. SCB, *Arbetskraftsundersökningen*, Årsmedeltal 1977-95.
- Storesletten, S, [1996], "Skattemässiga följder av invandringen till Sverige", *Ekonomisk debatt*, årg 24, nr 4, s 253-265.